

Nopeasti kiinni työelämään ja yhteiskuntaan

Maahanmuuttajien osaaminen mahdollisuutena
13.1.2016

Varsinais-Suomen Maakuntaliitto
Maahanmuuttojohtaja Kristina Stenman

TYÖ- JA ELINHEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Turvapaikanhakijoiden profiili

- Hakemuksia 2015: 32 438
- Noin 80 % työikäisiä miehiä
- Hakijoiden koulutusprofiili vaihteleva – erään vastaanottokeskuksen otos: insinööriä, eläinlääkäreitä, hammaslääkäreitä, paljon kuljetusalalla työskennelleitä, partureita, kokkeja; myös luku- ja kirjoitustaidottomia
- Arviolta noin 30-35 % hakijoista saa myönteisen päätöksen → kuntapaikkatarve 2016 n. 10 000-12 000 v. 2015 hakijoiden osalta, sekä vuoden 2016 hakijoiden osalta arviolta 5000 hakijalle (ennuste 2016: 15 000)
- Noin 3 000 ilman huoltajaa tullutta alaikäistä hakijaa odottaa päätöstä
 - Valtaosa 16-17-vuotiaita, mutta noin 1000 0-15-vuotiasta
 - Noin 90 % poikia
 - Suuri osa saanee myönteisen päätöksen

Kun myönteinen turvapaikkapäätös on varmistunut, kaksi keskeistä kysymystä ratkottavana:

1. Kuntapaikan löytäminen
 - **Varsinais-Suomessa kuntapaikkatavoitteena 470 paikkaa vuodelle 2016**
2. Kiinnittyminen työelämään ja yhteiskuntaan - kotoutumista tukevat prosessit vauhdikkaasti liikkeelle

Pakolaisen motivaatio kotoutua - oppia kieltä, opiskella, saada töitä, asettua - on erittäin suuri myönteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen – tästä saatava koppi!

TEM pyytänyt ELY-keskuksilta tilannekuvaa joulukuussa 2015 – kyselyn satoa:

- Huoli kotoutumiskoulutuksen riittävydestä, sekä resursseista ohjaamiseen TE-toimistoissa
- Pitkiä jonotusaikoja joillakin alueilla
- Haasteena osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä kielitason saavuttaminen
- Miten palveluja kehitetään oppilaitosten ja palveluntuottajien kanssa?
- Koulutuksen saatavuudessa paljon kuntakohtaisia eroja
- Muita tärkeitä kysymyksiä:
 - Kovat kuntaan osoittamisen tavoitteet
 - Asenneilmapiiri
 - Asuntojen saatavuus ja tuki asumiseen (vuokravakuudet, asumisneuvonta, välivuokraus)

Hallituksen turvapaikkapoliittiset linjaukset marraskuu 2015

- Luomme maahanmuuttajien nopean työllistymisen mallin
- Kehitämme turvapaikanhakijoiden osaamisen kartoitusta ja täydentämistä sekä uudistamme kotoutumiskoulutuksen rakenteita ja sisältöä työelämälähtöisemmäksi ja vastaamaan aiempaa suurempaan kysyntään
- Kartoitamme jo vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakijoiden kokemus- ja osaamisprofiilin sekä heti oleskeluluvan saamisen jälkeen teemme alkukartoituksen ohjaamaan luvan saaneiden kuntiin sijoittamista
- Räätelöimme kotoutumiskoulutusta täydentämään maahanmuuttajan osaamista ja olemassa olevaa ammatillista pätevyyttä
- Edistämme maahanmuuttajien yrittäjyyttä ja osaamispotentiaalin monipuolista hyödyntämistä

Hallituksen linjaukset, marraskuu 2015 / 2

- Arvioimme turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta työntekomahdollisuuden nopeuttamiseksi
- Painotamme kotimaisen kielen käytännön opiskelua työn ja opiskelun yhteydessä
- Huolehdimme erityisesti ilman huoltajaa tulleiden turvallisista kasvun ja koulutuksen poluista
- Edistämme oleskeluluvan saaneiden henkilöiden tietoisuutta kohtuuhintaisesta asumisesta
- Kehitämme oleskeluluvan saaneiden työllistymisen ja kotouttamistoimien seurannan tietojärjestelmiä ja vaikuttavuuden analyysitoimintaa

Kuntaan osoittamiseen vauhtia

- Nyt: neuvottelut käynnissä eri puolilla maata – ELY-keskukset sitoutuneet vahvasti
- Uusia kuntia tullut mukaan, ja ovi raollaan monissa kunnissa, mutta pohdintoja osaamisesta ja palveluista
- Hyvä muistaa: myös erittäin hyviä kokemuksia pienten kuntien pakolaisvastaanotosta – Punkalaidun, Pudasjärvi, Iisalmi, Luoto,..
- Pienen kunnan vastaanotto edellyttää kuitenkin erityisen vahvaa, eri paikallisten toimijoiden yhteistyötä – myös yli kuntarajojen: TE-toimisto-kunta-yritykset-koulutuksen järjestäjät-yhdistykset
- Vuoden 2016 valtion talousarviossa
 - kuntakorvausten resursseja lisätty vastaamaan uutta tilannetta: yht. n. 162 milj. euroa
 - Kotoutumiskoulutuksen resursseja lisätty; 2016 n. 83 milj. euroa (2015: 60 milj.)
 - ELY-keskuksille 16 htv, TE-toimistoille 40 htv lisäys

Kotouttamisprosessiin vauhtia

- Pohjana kotoutumislain mukainen ”perusprosessi”, mutta entistä asiakaslähtöisemmällä toimintamalleilla, vahvojen kumppanuuksien pohjalta, haetaan toimivampaa palvelupolkua
- Maahanmuuttajien aiempi kokemus ja osaaminen paremmin käyttöön → kehitetään alkukartoitusta ja erityisesti osaamisen kartoittamista
- Kotoutumiskoulutukselle uudistamistarpeita – suunnittelu yhteistyössä TEM:n ja OPH:n välillä (lainsäädäntö ja OPS:n perusteet joustavat - hyvät käytännöt levitykseen!)
- Kuntaan osoittaminen, osaaminen ja työllisyys nivotaan paremmin yhteen
- Erityiskysymyksenä varmistettava ilman huoltajaa tulleiden nuorten koulutuspolut ja turvallinen kasvu

Kotouttamisprosessiin vauhtia/2: Osaamisen kartoittaminen

- Maahanmuuttajien aiempi kokemus ja osaaminen paremmin käyttöön → **kehitetään alkukartoitusta ja erityisesti osaamisen kartoittamista**
 - Vastaanottokeskusvaiheessa
 - Yleinen osaamisen profilointi- OKM, TEM, Migri: n. 1000 otos – tulokset 3/2016
 - Lisäksi Espoo, Helsinki, jotkut vastaanottokeskukset (Varsinais-Suomi, Kauhava) kartoittavat
 - Kevyen itsearviointivälineen kehittäminen - TEM
 - Myönteisen päätöksen jälkeen - TEM
 - Alkukartoitus, osaamisen kartoitus mahdollisimman pian TE-toimiston toimesta – ml. jalkautuminen vastaanottokeskuksiin; prosessikuvaus ja mallinnus, henkilöstön koulutus – kevät 2016
 - Ammatillisen osaamisen kartoittaminen – hyödynnetään kartoitusmallien kehittämisessä OKM:n, OPH:n, Uudenmaan TE-toimiston ammattialakohtaisten kartoitusten tuloksia, sekä Ruotsin Arbetsförmedlingen´in digitaalisia malleja.
- Tärkeää löytää mallit myös korkeasti koulutettujen osaamisen tunnistamiseksi ja täydentämiseksi – esim. THL identifioinut noin 40 sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaista turvapaikanhakijoiden joukosta
 - OKM kehittää vastuukorkeakoulu-mallia

Kotouttamisprosessiin vauhtia/3: Kotoutumiskoulutuksen kehittäminen

- Syksyllä järjestetty TEM:ssä muutama tilaisuus kotoutumiskoulutuksen kehittämisestä:
 - Kotoverkon (17 kotoutumiskoulutuksen järjestäjän verkosto; OPH:n rahoittama hanke) päätöskeskustelu TEM:ssä 2.12
 - työpaja asiantuntijoille, ml. ELYjen maahanmuuton yhdyshenkilöille, kotoutumiskoulutuksen kehittämisestä 7.12.
- ELY-keskuksilta kerätty hyviä käytäntöjä
- TEM ja OPH keskustelleet kotoutumislain ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mahdollisista päivitystarpeista –
 - *OPH päivittää opetussuunnitelman perusteita niin, että tehdään uusi liite jossa kuvataan joustavampia, työelämälähtöisempiä kotoutumiskoulutuksen toteuttamistapoja. Valmis 2-3/2016.*
 - *TEM päivittää kotoutumiskoulutuksen hankintaa koskevia suuntaviivojaan.*
- Uudet koulutusmallit käyttöön – esim. etäopetuksen mahdollisuudet, ammatillisen ja kotoutumiskoulutuksen yhdistelmät

Kotouttamisprosessiin vauhtia/4: Maahanmuuttajat nopeammin työhön?

- Eri tutkimusten ja hankkeiden päätelmänä, että maahanmuuttajan työllistymisen esteenä usein kielitaidon tai ammatillisen osaamisen puutteet, mutta myös **asenteet ja verkostojen puute** muodostavat merkittäviä työllistymisen esteitä
- **Työelämää lähellä olevat toimenpiteet**, joilla rakennetaan verkostoja ja työelämätaitoja, voivat olla tärkeänä tukena – esim. mentorointi
- **Opintojen ja työelämän yhdistely** voi myös olla hyvä keino – usein nostettu esiin, että esim. työkokeilu voisi olla hyvä väylä maahanmuuttajalle työelämään, mutta nykyainsäädännön määritelmä rajoitteena
- TEM:ssä käynnistynyt 10/2015 Maahanmuuttajien nopean työllistymisen hanke, jonka sateenvarjon alle kootaan eri työllistymisen vauhdittamisen kokonaisuudet laajassa yhteistyössä TEM:n sisällä ja kumppaneiden kanssa
 - Osana hanketta toteutetaan ns. yhteiskunnallisen vaikuttavuusinvestoinnin mallilla nopean työllistymisen hanke yhteistyössä SITRAn kanssa

Laajempi ja pidemmän aikavälin kehittämistyö: Valtion kotouttamisohjelma 2016-2019 – painopisteet hallitusohjelmasta

- Ihmisoikeuksia kunnioittava keskusteluilmapiiri, rasismia ei sallita
- Maahanmuuttajien vahvuudet osaltaan vahvistamaan Suomen innovaatiokykyä
- Kiintiöpakolaisten määrä ainakin viime vuosien tasolla, valtio lisää yhteistoimintaa kuntien kanssa
- Kotouttamisen tehostaminen poikkihallinnollisesti
 - Maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden vauhdittaminen
 - Lasten, nuorten ja perheiden kotoutumisen vahvistaminen

Luonnos lausuntokierrokselle 12.1.

Käsittelyyn valtioneuvostossa helmikuussa

Kumppanuusohjelma valtion kotouttamisohjelmaa täydentämään

- **Tavoitteena**
 - Nivoa yhteen ja tehdä näkyväksi eri kotouttamiskumppaneiden näkemykset kotoutumisen edistämisestä uudessa tilanteessa
 - Aktivoida eri toimijoita ideoimaan uusia aloitteita ja sitoutumaan kotoutumisen edistämiseen
- Keskeisimmät **kumppanit**: kunnat, yritykset, työmarkkinajärjestöt, muut elinkeinoelämän toimijat, kansalaisjärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt, uskonnolliset yhteisöt, oppilaitokset
- Valmisteluprosessi: 5 työpajaa sekä kumppanuuskampanja, joiden kooste valmistuu raporttina marraskuussa, jonka jälkeen viimeistely kumppanuusverkostossa
- Kumppanuusohjelman **raportti** (kumppanuuskampanjan lupaukset ja aloitteet, työpajojen yhteenvedot) valmistunut; valtion kotouttamisohjelman liitteenä
- Kumppanuusohjelmasta rakennetaan jatkuva, vuorovaikutteinen, avoin prosessi, jossa myös säännöllisiä keskusteluja, pyöreitä pöytiä, jne.

Paikallisen ja alueellisen osaamisen tuki pakolaisten kuntaan sijoittumisessa ja kotouttamisessa

- ELY-keskukset
- TEM:ssä Kotouttamisen osaamiskeskus
 - www.kotouttaminen.fi
- Valtakunnallinen ESR-Kotona Suomessa-hanke: aluekoordinaattori Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa
- Myös paikallisten toimijoiden vertaistuki erittäin hyödyllistä
- Kotouttamisen osaamiskeskus käynnistää laajan, paikallisille asiantuntijoille ja kuntapäätäjille suunnatun koulutuskokonaisuuden 3/2016, n. 20 paikkakunnalla

KIITOS!

ANTOISIA KESKUSTELUJA!

